

3.srpna 2008 zemřel Alexandr Isajevič Solženicyn

Narodil se 11.prosince r.1918, a navzdory dlouholetému pobytu v sovětském koncentračním táboře na souostroví Gulag a létům vyhnanství, dožil se nejen pádu nelidského řádu, zvaného socialismus, ale i téměř 90.let života, a stačil vydat otřesné svědectví o hrůzných praktikách tohoto režimu. V létech sovětské okupace Československa byly u nás jeho knihy, vydávané většinou formou samizdatu, obrovskou oporou všem těm, kdo se nezaprodali

Z pořadu ČRo6 dovolil jsem si vybrat několik ukázek z jeho prací, o nichž si myslím, že jsou přinejmenším zajímavé. Byť v praxi nerealizovatelné. Styl jeho myšlení mi připomíná i mnohé z úvah Václava Havla.

Nežít se lží!

Naše cesta je: v ničem vědomě nepodporovat lež! Uvědomme si kde je hranice lži (každému se zatím jeví jinak a jinde) a od této snětivé hranice ustoupit! Neslepovat odumřelé kůstky a šupinky ideologie, nesešívát její shnilé hadry – a budeme překvapeni, jak rychle a bezmocně lež zmizí, a jak to, co má být nahé, se také nahé ukáže.

A tak přes všechnu naši nesmělost nechť si každý vybere, zda půjde a bude sloužit lži (pochopitelně nikoliv z lásky k ní, ale proto, že chce uživit rodinu a vychovávat děti – v duchu lži), nebo zda přišel čas, aby se stal čestným člověkem, hodným úcty jak svých dětí, tak i současníků. Od toho dne pak napříště:

- nenapíše, nepodepíše, nevytiskne za žádných podmínek jedinou větu, která podle jeho mínění zkresluje pravdu;
- nevysloví takovou větu ani v soukromé rozmluvě ani na veřejnosti, ani o své vůli ani na cizí popud, ani jako agitátor, učitel, vychovatel, ani v divadelní roli;
- jako malíř, sochař, fotograf, hudebník či technik nezobrazí, nedoprovodí ani nevyšle do éteru jedinou lživou myšlenku, jedinou překroucenou pravdu, kterou jako takovou rozpozná;
- nebude nikdy písemně ani ústně citovat „představitel“, aby se zalíbil, aby se pojistil nebo aby jeho práce měla úspěch, jestliže s citovanou myšlenkou plně nesouhlasí nebo jestliže ona myšlenka s jeho prací přímo nesouvisí;
- nedá se přinutit, aby šel na manifestaci nebo shromáždění, je-li to proti jeho přání a vůli;- nevezme do ruky a neponese transparent či heslo, s nimiž plně nesouhlasí;

- nezvedne ruku, aby hlasoval pro návrh, s nímž se upřímně neztotožňuje, nebude volit veřejně nebo tajně osobu, kterou pokládá za pochybnou nebo nehodnou důvěry;
- nedá se nahnat na schůzi, na níž lze očekávat vynucené a zkreslené projednávání;
- opustí okamžitě zasedání, schůzi, přednášku, divadelní či filmové představení, jakmile uslyší od řečníka lež, ideologický nesmysl nebo nestoudnou propagandu;
- nepředplatí si ani nekoupí takové noviny a časopisy, které přinášejí zkreslené informace a zamlčují podstatná fakta.

* * *

Co snad nejvíce na dnešním Západě bije cizince do očí? Občanská statečnost zmizela nejen ze západního světa jako celku, neprojevuje ji žádný z jeho států, žádná vláda, žádná strana a ovšem ani OSN. Tento úpadek odvahy je zvláště patrný na řídicí vrstvě a na převládající vrstvě inteligence, takže vzniká dojem, jakoby dávno zmizela ze společnosti vůbec.

Jistě, je tu ještě mnoho individuální odvahy, ale to nejsou lidé, kteří by udávali směr životu společnosti. Političtí i intelektuální činitelé vykazují známky úpadku, slabost, nerozhodnost činů, slov a ještě více teoretických úvah, v nichž ochotně nabízejí důkazy, že tento způsob jednání, zakládající politiku určitého státu na zbabělosti, je pragmatický a oprávněný, a to na kterékoliv intelektuální nebo mravní úrovni. Tento úpadek odvahy, který tu a tam vede k naprosté ztrátě jakékoliv mužnosti, je ještě zvláštní ironií podtrhován tam, kde titíž činitelé projevují nečekané návaly statečnosti a neústupnosti vůči vládám bez moci, vůči slabým státům, které nikdo nepodporuje a vůči proudům, které odsuzují všichni, a které nemohou nikomu ublížit. Zato jim slova zamrzají v ústech a ruce klesají před každou mocnou vládou či hroživou silou, před agresorem a před internacionálou teroru. Je třeba připomínat, že úpadek odvahy se vždy považoval za začátek a předzvěst konce?

* * *

SEBEODŘÍKÁNÍ

Po pokání a zřeknutí se násilí přichází na řadu ten nejpřirozenější princip – SEBEODŘÍKÁNÍ. Pokání vytváří atmosféru pro sebeodříkání.

Sebeodříkání jednotlivých lidí bylo mnohokrát pozorováno a popsáno a je všem známo. Ale pokud vím, důsledné sebeodříkání nikdy nepodstoupil žádný státní útvar a také si to nikdy nekladl za cíl – a pokud ano, v krizové situaci a v dílčích pblastech (potravin, otop), pak to vždy výtečně odůvodnil.

Po západním ideálu neomezené svobody, po marxistickém chápání svobody jako poznaného jařma – hle, skutečně křesťanská definice svobody: je to SEBEODŘÍKÁNÍ! Sebeodříkání – kvůli druhým! (*Ale není to právě ona „marxistická“ nutnost?: Svoboda jako poznaná nutnost! - Pozn.principála coby opisovače.*)

Tento princip nás přepíná z rozvoje **vnějšího** na **vnitřní**, a tím nás duchovně prohlubuje.

Obrat k **vnitřnímu** rozvoji, pokud se uskuteční, bude velikým přerodem lidstva, srovnatelným s obratem od středověku k renesanci. Změní se nejen směřování lidské činnosti, ale i sám charakter lidské bytosti (od duchovní roztěkanosti k duchovní soustředěnosti) a tím více i charakter lidské společnosti. Pokud se tento proces někde odehraje revolučně, pak to nebude revoluce ve starém stylu – fyzická, krvavá a vždycky zhoubná, avšak revoluce **mravní**, která nevyžaduje krutost, ale odvalu a obět – jakýsi nový fenomén lidských dějin, dosud bez přesnějších obrysů.

Tento obrat se projeví i v materiální sféře. Člověk nebude ždímat své síly v touze po větším a větším výdělku, ale bude úsporně, rozumně a klidně vydávat co má. Stát nebude jako dnes používat sílu kde to jde, a často zcela nesmyslně; nebude přestavovat každou zídku, kterou lze přestavět. I mezi státy bude přijata individuální morálka: co sám nemá rád, nečiň druhému, zato ale využijej lépe to, co máš. Jen tak může na této planetě vzniknout harmonický život.

Pojem neomezené svobody vznikl v těsném spojení se lživým, jak už víme, pojmem nekonečného pokroku. Takový pokrok je na naší Zemi s omezenou plochou a s omezenými zdroji nemožný. Beztal je nutné přestat se spory a omezit se: při bouřlivém nárůstu populace nás k tomu donutí sama matka Země. Ale oč duchovně cennější a subjektivně snazší by bylo přijmout princip omezení ještě dříve – PROZÍRAVÝM ODŘÍKÁNÍM.

Pro svobodnou západní ekonomiku bude tento přerod nesnadný: znamená to zřeknout se náklady vnější expanze, honby za novými trhy surovin a výrobků, vší šílené spirály zisků a reklam. Stimul k sebeodříkání se v buržoazní ekonomice dosud nevyskytl, ale jak snadno a jak dávno už mohl být z etických důvodů zformulován! Kdyby jen... Kdyby jen se její nositelé nepokoušeli koupit si vládu a podřídit tisk. Vždyť jako odpověď na nestydatost neomezeného zisku se také objevil celý socialismus. (*Poslední dva odstavce mi silně připomínají myšlenky, se kterými se už po léta setkávám i u nás – ale zatím jen u Ludvíka Vaculíka. - Pozn. Opisovače textu.*)

Ale ruský autor si dnes s tímhle nemusí lámat hlavu. My bychom se měli vypořádat s vlastními aspekty omezení a sebeodříkání. A ukázat příklad široké ruské duše. A smyslu pokání.

V té naději a víře také píšu tuto stať.

(A ani zde si nemůže odpustit opisovač svoji poznámku: myslím si, že pojem „široká ruská duše“ dnes už neexistuje, alespoň ne u ruské věrčušky. Je to jen zbožné přání zanedbatelných snílků. A pokání? K smíchu. Žel. Povaha a charakter národů je dnes globalizován tlakem neúspěšného tržního myšlení, jehož modlou je heslo maximálního zisku.)

* * *

VLASTENECTVÍ

Pro mnoho zemí včetně všech evropských národů je vlastenectví trvalým základem, který národ spojuje a nijak ho neodděluje od lidstva. Jinou věcí je, že může stejně jako kterýkoli lidský cit podlehnout úchytkám a zkreslením.

Podobné je to s pojem „svoboda“, který je v dnešním světě a zejména v Rusku, otřeseném všemi šoky, povznesen až k úplnému zapomenutí povinností člověka, k osvobození od veškeré odpovědnosti. A přitom jsme lidskými bytostmi jen po tu hranici, po kterou na sobě a nad sebou pociťujeme svou povinnost.

Jako se nemůže uchovat společnost, kde nemají občané zažitý pocit odpovědnosti, tak také nebude existovat taková země, zvláště mnohonárodnostní země.

Mnohonárodnostní země musí mít v obtížných okamžicích své historie základ v oduševnělé podpoře všech svých občanů. Každý národ musí chovat přesvědčení, že společná obhajoba jednotných zájmů státu je životně potřebná i pro něj.

Po takovém státním vlastenectví není v dnešním Rusku ani stopy. Kromě mohutného povzbuzování jednotlivých vlastenectví v autonomiích je tu i všeobecný vliv chaosu i naprosto nedůstojné chování vládnopucích kruhů státu, které v očích veškerého obyvatelstva země morálně hluboko poklesly. Jeden důstojník na setkání v Jatoslavlji řekl: „Nové Rusko ze sebe neudělalo vlast.“